

HA EZ HAZA...

Emlékezni a harminc, negyven évvel ezelőtt történetekre. Írnék arról, hogyan is kerültem, menekültem abszolút hazából, Székelyföldről Budapestre, ezelőtt 31 évvel.

1968 januárjától, a lap alapításától a Megyei Tükör heti-, majd napilapnál dolgoztam 15 évet. 1983-ban jelent meg az ötödik könyvem, már van két gyermekem, Eszter és Csongor. Felelősségtudatom akkora, mint volt a kilenc gyermeket szült és nevelt Anyámé...

Új, ismeretlen főszerkesztőt szabadítanak ránk Bukarestből, aki a saját beiktatásán románul beszélt hozzánk, merthogy egy román elvtársnő is belefejeselt az ügybe. 1983 tavaszán voltunk. Egy héttel új verskötetemet s az új főszerkesztő megjelenése után behívják a megyei RKP (Reszkessen, Ki Pofázik) székhelyére. Habozik, kimondottan zavarban van a megyei második ember, fogalmam sincs, mi baja, s mi velem.

– Utasítás érkezett Bukarestből..., akinek nyugaton közeli rokona van, nem maradhat a szerkesztőségben. – Értem. Szóval itt van elásva valami. Azt a kutyafejét! Kilencen vagyunk testvérek, Ban-

di testvérem megalázta a román határt, átszökött a Dunán, Bécsbe, onnan Göteborgba, Svédországba, keményen dolgozott autószerelőként évekig, de feleségét és két kislányát csak nyolc év után viheti, ha már állampolgárságot is kapott. Nem is mellesleg kiáltom ma: hol van már az a Svédország a migrációsadatban? Bandi megtudta, ha Izraelbe megy s fölveszi a zsidó vallást, Románia köteles azonnal kiadni a családját. Így is lett...

– Inceu elvtárs, nekem Nyugaton semmiféle rokonom nincs. Ő hímez, én meg hámozom az ügyemet. Zavartan, sietve elmondja, megkapom a szerkesztői fizetésem a Megyei Művelődési és Szocialista Nevelési Bizottságnál, ahová átpakolnak...

– Hogyne, kedves Czegő elvtárs, magának Izraelben van a testvére és a család...

– De Inceu elvtárs, Izrael nem nyugaton, hanem délkeleten van!

Ez volt a szabad kommunista Románia, s abban az én részem. Vállaltam az új munkát. Két gyönyörű gyermekem, városom, szülőföldnyi hazám a Nagy-, a Kis-Küküllő és az Olt mentén, városom, s abban szerelmem. Vállal-

ni, vallani, szólalt bennem a líra. Az élet gyúrta a maga dagasztmányát, mintegy előkészítve engem is mindenre, ami már ringy-rongy, de nem élet, csak kommunista. Elemi erővel gyűlöltem a kommunista rendszert, annak érzelmi és értelmi, kamra- és pincebeli szegénységét, melyben a szó tilos, a szenny szabadalmazott; a főtisztviselőnek annyi osztálya van, mint a vonatnak, ő szónokol a *reális valóságról* és a kommunizmus végső győzelméről. Inceu elvtárs, ugye ez még nem a vég? A végső győzelem?

Gyermekkoromban tanítónak készültem, de tanár lettem. Kilenc között én voltam a harmadik gyermek, utánam még a hat kicsi. A szegénység nem volt szegény, végig az életen és a székely szülőföld elállamosított szántóin, erdein, városain. Éjjel beállni a sorba, hogy hátha jut hús hajnalban nekem is. Kenyér, aztán hús is jegyre, vagy sehogy sem. Miközben román szobrok nőnek ki a szomszagos földből.

Más is bírta, én is. De rettenetes volt a legsemmittevébb megyei hivatalban ülni reggel nyolctól délután ötig. A párthatalom egyre pimaszabb volt, Ceaușescu ostoba

gazember, ennek okából gyűlölte az értelmiséget, az írókat, költőket, különös undorral a magyarokat. Öt évet töltöttem egy fűtetlen, hatalmas irodateremben. És szálltak a dicsőítő versek Bukarest felé, Székelyföld fölé, takarni az eget. Egyik március 15-én – ünnepi öltönyt, nyakkendő rajtam – az elnöknőnknek be- és kijelentettem, ma nem megyek terepre. Azonnal jelentett legfelül, de nem csináltak botrányt belőlem, ahogy akkor sem, amikor két szekuritátés meg egy milicista irtózatosan elvert, nyílt téren. A legfelsőbb megyei bizottság nem engedte bíróságra adnom az ügyet.

Útlevelet közel egy évtizedig nem adtak nekem. Nézzem végig, mármint életem végéig, mit művelhetnek el velünk, ellenünk. 1988 áprilisában kétsoros levelet tettem le a Szekuritáté szolgálatos tisztjének. Címzett a megyei parancsnok. Mire visszaértem a hodály-irodába, már várt az értesítéssel a guta közelében dühöngő elnök: mit csináltam, hívnak a parancsnokságra.

– Onnan jövök – mondtam nyugodtan, és fordultam is vissza. Már rég nem féltém tőlük. Pedig

robbantottak is városomban, Mihály Viteázul lovasszobra tövében, hogy lenne ürügy ránk rohanniuk; akkor egy magyar kisfiúcska halt szörnyű halált. Jött most a főnök, leültetett, meghallgatott, megkérdeztem, végül is mit akarnak. A szerkesztőségéből kivágtak, mint pisis macskát, évtizede nem adnak útlevelet.

Vérnyomásom születésemtől alacsony, és a magyar igazságom súlyos. Jöjjön végre az ők vallo-mása! Negyedóra múltán fölálltunk, kísérő titkárnője mindent lejegyzett, a parancsnok kikísért a bejáratig. Ott megállt és mondotta, románul:

– Tudja, van a román népköltészetben egy szólás: *gura bate curul*. Tetszik érteni? Igen, akkor viszont látásra, menjen, vegye ki az útlevelet most rögtön.

A mondás jelentése: *a száj miatt verik a feneket*. Fejfámra, ha lesz, ne ezt írják. Kivettem az útlevelet, kiutasítottak. Meg se próbáltam soha leírni, mit szenvedtem egy hét alatt, míg „kikészültem” Magyarországra. Az eb megveszne, az ember kibírja – írta Kányádi, a költő. Huszonhárom év után visszatértem, haza. Ha ez haza.

vers

Noszlopi Botond

Egyes történetekről

Markó Bélának

Miért hazudunk egymásnak mítoszokat egy forradalomról, mikor tudjuk, hogy valójában nyers, egyszerű és véres, könnyelmű és hiábavaló, ahogy anyám a TV előtt ugrál és tapsol, mosolyog és patakzik a könnyre.

Anyám meghibbant, nyugtázom a hatévesek enervált beletörődésével, és alig hallom már, ahogy azt mondja: *ezt te még nem értheted fiam*.

A virágokon szoktam lemérni, hogy a valóság köröttem művi, vagy valódi.

Tényleg nem értettem, hogy miért nem lehetek pionír, sólyomidőm alatt mindvégig erre készültem, lecserélni hófehérre azt a fos színű uniformist. A piros nyakkendő, mintha csak vágott torokból fölbugyogó vér lenne, s a félelem, sok jó tulajdonság eredője: szorgalom, bajtársiasság, istenhit.

Utóbbi helyett inkább: hitem a mindenható Pártban, és az ő egyszülött fiában, Nicolae Ceaușescuban, ahogy recsegő, rekedtes hangon ígét hirdet a pártgyűlésen.

Apám, aki mindig kivonta magát a súlytalan közéletből, e TV-adást nem merte kikapcsolni, nem értette, hogy miért nézem, hiszen nem is tudok románul. A szürke, állandó semmiből csak a kaporszósz halványzöldje rikitott az ebédlőasztalon.

Szomszédok jöttek piros szemmel, azt mondták vége, vége, vége – és sóhajtoztak. Menekültem volna, de higgadtan elállták utamat, hiszen itt valami új kezdődik, hiszen itt most felcsillant, itt most széttárt karokkal, itt most krisztusi pózban fekszik a Remény, körülötte kétes nedvek kúsznak a falba, s már nincs idő fölmérni, hogy a valóság művi, vagy valódi.

Zászlót lengető tömegek, géppuskahangok robaja felett, rozsdásan araszoló tankok, város- és országhatárok felett, az át- és visszarendeződs, befejezetlen történetek és időtlen átmenetek felett, mintha a múlttal összefolyna, mintha a jövő lövedéke volna, száll, száll, száll, száll –, a haza sólyma.

Keszthelyi György

Mást álmodtam

(89)

Valami más álom volt: rongyos mámorban egymást keresték, simultak gyöngéden össze a szavak és egymásba hulltak, mint a csillagok. Hiába hözöngő hernyótalpak, gögösen meredező, érdes vasak, hiába hasadó kabát, ing alá fröccsentett halál. Valami mást álmodtam – de százával tereken, utak mentén a gyertyák, szüntelen virrasztó, viaszkönnny-hullató siratóasszonyok, ők sem ezt akarták. Csodás vérvirágok szökkentek hirtelen szárba, de aszfaltba, szerterobbanó halálcsipkés vakolatba rémülten hiába kapaszkodtak – buzgón kitépték, sárba taposták, eltörölték őket.

Mást láttam volna, Istenem, nem cafattá tépett utcák, házak, égre merevült üvegszemek, örök görcsbe rándult karok-lábak, kőre csapódó, csattanó koponyák, szétdobált, csonka nagy babák meggyalázott áldozatát. Nem ilyen rítust, ferde mágiát, szentek alázását, vesszőfuttatását, nem örült sátánok szentté avatását.

Csak ezt ne mutattad volna meg nekem s a többieknek sem, Uram, soha, mert látod, rettegek azóta minden éjszakát és pirkadatkor fekete billogot éget arcomra minden ébredés.

1991. december 17.